

С.Ф. Легенчук, д.е.н., проф.
Д.М. Захаров, PhD, доц.
Т.П. Назаренко, к.е.н., доц.

Державний університет «Житомирська політехніка»

Принципи циркулярної економіки як фактор розвитку нефінансової звітності

У статті здійснено комплексне дослідження інтеграції принципів циркулярної економіки у систему нефінансової звітності підприємств. Визначено, що сучасні виклики сталого розвитку потребують трансформації традиційних моделей господарювання на основі циркулярності, яка передбачає мінімізацію відходів, повторне використання матеріалів та формування замкнених циклів виробництва. Бухгалтерський облік у таких умовах є ключовим інструментом для вимірювання ресурсних потоків, оцінки ефективності циркулярних практик та формування інформаційної бази для прийняття управлінських рішень. Особливу увагу приділено аналізу міжнародних стандартів звітності, які визначають різний рівень деталізації та вимог до відображення показників циркулярної економіки. На основі узагальнення європейських практик продемонстровано, що запровадження директиви CSRD та стандартів ESRS суттєво підвищує якість і порівнюваність нефінансової звітності, зобов'язуючи компанії надавати дані про використані ресурси, рівень повторного використання матеріалів, а також екологічні та соціальні наслідки діяльності. Нефінансова звітність в Україні тривалий час мала добровільний характер, однак унаслідок євроінтеграційних процесів та державних стратегій відбувається поступове наближення до європейських норм. Запровадження обов'язкової звітності для великих підприємств відповідно до вимог CSRD/ESRS створює умови для системного впровадження циркулярної економіки. Визначено, що інтеграція принципів циркулярності сприятиме не лише зниженню витрат і підвищенню ефективності управління ресурсами, але й зміцненню довіри інвесторів, зростанню репутаційного капіталу компаній та формуванню позитивного соціального ефекту.

Ключові слова: циркулярна економіка; нефінансова звітність; бухгалтерський облік; GRI; CSRD; ESRS; сталий розвиток; корпоративна відповідальність; управління ресурсами.

Актуальність теми. Сучасні виклики сталого розвитку вимагають трансформації традиційних економічних моделей на основі принципів циркулярної економіки, що передбачає мінімізацію відходів, повторне використання ресурсів та впровадження замкнених циклів виробництва. Водночас зростає значення нефінансової звітності як інструменту оцінки екологічної та соціальної відповідальності підприємств. Однак інтеграція циркулярних показників у звітність залишається нерівномірною та фрагментарною, особливо в країнах, що перебувають на етапі гармонізації із європейським регуляторним полем. Таким чином, підвищується потреба у дослідженні підходів до розкриття інформації про циркулярну економіку в нефінансовій звітності з урахуванням нових вимог директиви CSRD та стандартів ESRS.

У глобальному вимірі поштовхом до розвитку циркулярної економіки стали екологічні виклики та регламенти зі сталого розвитку, зокрема Європейський «Зелений курс» та План дій ЄС з циркулярної економіки 2020 року, що встановлюють амбітні цілі щодо скорочення викидів, відновлення природи та ефективного використання ресурсів [4]. Відповідно до зміни вимог до інформації, зростає роль нефінансової звітності підприємств, адже вона дає змогу продемонструвати внесок бізнесу у сталий розвиток разом із інтеграцією принципів циркулярності. Необов'язкові раніше звіти зі сталого розвитку поступово стали необхідним інструментом для оцінки екологічної та соціальної результативності управління [18]. Наявність прозорої нефінансової звітності підвищує довіру інвесторів і партнерів та зміцнює репутацію компанії, що є особливо актуальним для українських підприємств у процесі інтеграції до світових ринків.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У науковій літературі циркулярна економіка розглядається як одна з провідних моделей сталого розвитку, що забезпечує ефективне використання ресурсів, мінімізацію відходів та формування безвідходних виробничих циклів. У праці М.Нагари [12] ґрунтовно висвітлено генезис становлення циркулярної економіки як теоретичної концепції та господарської практики. Автор акцентує увагу на ключових принципах циркулярної економіки «reduce», «reuse», «recycle» та їх значенні для перебудови традиційної моделі споживання. Горбаль Н. та Ломача Ю. розглядають циркулярну економіку як основу трансформації бізнес-моделей підприємств, підкреслюючи необхідність інтеграції ресурсоефективних підходів у корпоративну політику [8]. Автори пропонують

концептуальну модель імплементації циркулярних принципів у діяльність підприємств та зазначають, що така інтеграція є важливою передумовою підвищення екологічної відповідальності бізнесу.

Окрему увагу вітчизняні дослідники приділяють взаємозв'язку циркулярної економіки з цифровою трансформацією. Так у дослідженні С.Горбаченка та Н.Клевцевич розкрито роль цифрових технологій у забезпеченні прозорості матеріальних потоків, зменшенні викидів і оптимізації процесів повторного використання продукції [10]. Вчені підкреслюють, що цифровізація є каталізатором циркулярності, а облік у таких умовах має враховувати показники, що відображають циклічність виробничо-споживчих процесів.

У статті Н.І. Горбаль і С.В. Сліпачика наголошується на особливостях впровадження циркулярної економіки в Україні в умовах війни [9]. Автори визначають повторне використання ресурсів, реконструкцію та модернізацію як потенційні напрями адаптації економіки до нових реалій. Циркулярні підходи пропонуються як інструмент економічної стійкості, що дозволяє ефективно використовувати дефіцитні ресурси, знижувати навантаження на інфраструктуру та сприяти післякризовому відновленню.

Попри зростаючу увагу до циркулярної економіки як ключової моделі сталого розвитку, існує низка аспектів, які залишаються недостатньо висвітленими у науковій літературі та практиці нефінансової звітності. Зокрема, дослідження демонструють фрагментарність підходів до відображення принципів циркулярності у звітах підприємств, а також відсутність узгодженості між добровільними та обов'язковими стандартами звітності, такими як GRI, ESG та CSRD/ESRS. Також невирішеною залишається проблема стандартизації циркулярних показників у нефінансовій звітності підприємств: які саме метрики повинні відображати циклічність використання ресурсів, в яких формах їх подавати, як оцінювати ефективність циркулярних підходів у різних галузях. Більшість досліджень обмежуються аналізом окремих кейсів або загальними оглядами, не пропонуючи комплексного зіставлення рівня інтеграції циркулярної економіки в різних системах звітності.

Метою статті є комплексне дослідження інтеграції принципів циркулярної економіки в систему нефінансової звітності підприємств з урахуванням сучасних міжнародних стандартів, зокрема GRI, CSRD та ESRS, а також виявлення поточних викликів і можливостей для їх імплементації в Україні.

Викладення основного матеріалу. Циркулярна економіка – це система господарювання, за якої матеріали та продукти отримують кілька життєвих циклів замість одноразового споживання. Запровадження циркулярних принципів дозволяє компаніям зменшити утворення відходів і залежність від первинних ресурсів, запобігаючи підходу «виробити – використати – викинути» на користь моделі повторного використання та переробки [4]. Аналіз стандартів нефінансової звітності демонструє, що інтеграція принципів циркулярності все більше закріплюється у нормативних вимогах до звітності. Міжнародний стандарт GRI традиційно пропонує низку індикаторів, дотичних до циркулярної економіки, зокрема, стандарти серії GRI 300 охоплюють матеріали, енергію, воду, відходи та інші екологічні аспекти [2]. Компанії, що звітують за GRI, розкривають інформацію про частку вторинних матеріалів у виробництві, обсяги перероблених відходів, повторне використання води тощо. Водночас GRI залишається добровільною ініціативою, і глибина розкриття залежить від готовності компанії витратити ресурси на таку звітність [1]. На противагу цьому нова Директива ЄС CSRD запроваджує обов'язковий формат звітності для тисяч підприємств у Європі [11]. На основі CSRD розроблено Європейські стандарти ESRS, які вперше прямо містять вимоги циркулярної економіки. Зокрема, стандарт ESRS E5 присвячено ресурсокористуванню та циркулярній економіці [1; 4]. Згідно з ESRS, якщо за результатами подвійної суттєвості тема ресурсів і циркулярності є релевантною для компанії, вона зобов'язана надати детальні розкриття [0]. Зокрема, ESRS E5 вимагає звітувати про надходження ресурсів (обсяг спожитих матеріалів, частка вторинної сировини), вибуття (частка продукції, що повертається в цикл, програми зворотного збору) та утворення, а також поводження з відходами [0]. Передбачається, що розкриття цих показників дозволить оцінити як позитивні, так і негативні впливи підприємства на використання ресурсів, заходи з пом'якшення цих впливів, адаптацію бізнес-моделі до принципів циркулярності, а також пов'язані ризики та можливості у коротко- і довгостроковій перспективі. Таким чином, на рівні регуляторних стандартів сформовано вимогу переходити від декларацій до конкретних метрик циркулярної діяльності. Для порівняння, під ESG-звітністю розуміють ширший спектр нефінансового розкриття, яке може опиратися на різні фреймворки або власні критерії компаній. Часто ESG-звіти, орієнтовані на інвесторів, можуть містити інформацію, релевантну рейтингам сталого розвитку. Проте без єдиного стандарту глибина висвітлення циркулярної економіки в ESG-звітах варіюється від декількох кейсів чи політик до розгорнутої системи цілей.

Наслідком відсутності єдиних вимог є те, що підприємства, які історично використовували GRI, мають перевагу, адже стандарти GRI значною мірою узгоджуються з майбутніми ESRS [17]. Отже, підприємства, що звітують за GRI, легше адаптуються до нових вимог CSRD/ESRS, тоді як тим, хто публікував довільні ESG-звіти, доведеться уніфікувати підходи до рівня встановлених стандартів.

Європейські компанії, особливо великі корпорації, уже кілька років нарощують інтеграцію циркулярних принципів у свою стратегію та звітність. Багато з них устанавлюють кількісні цілі щодо циркулярності. Наприклад, нідерландська компанія «Philips» (сектор електроніки і медтехнологій)

задекларувала мету «до 2025 року отримувати 25 % виторгу від продукції та послуг, які відповідають принципам циркулярної економіки» [7]. Водночас таке амбітне зобов'язання спирається на досягнення попередніх років: частка «циркулярного» виторгу компанії «Philips» зросла з 7 % у 2015 році до 15 % у 2020 році [7].

Інтеграцію принципів циркулярної економіки все активніше демонструють автовиробники та машинобудівні концерни, які впроваджують програми рециклінгу компонентів (використання переробленого пластику, повторне використання акумуляторів тощо) і відображають ці ініціативи у своїх нефінансових звітах. Однак, незважаючи на наявність таких прикладів, системний аналіз звітності свідчить про наявність прогалини між декларуванням і глибиною інтеграції. Дослідження 94 провідних європейських компаній (які входять до індексів сталого розвитку) показало, що майже всі вони згадують поняття «циркулярна економіка» у своїх звітах за 2020 рік, проте лише 7 % компаній повною мірою інтегрували принципи у всі ключові розділи звітності [5]. Лише менше третини компаній мали конкретні кількісні цілі та показники з циркулярної економіки, тоді як решта обмежувалися описовою інформацією без вимірюваних індикаторів.

Отже, навіть у Європі, де практики сталого розвитку є більш усталеними, розкриття інформації про циркулярність досі часто залишається поверхневим, а підприємства декларують прихильність принципам повторного використання ресурсів, але не завжди підкріплюють це системою метрик і звітних даних. Проте регуляторний тиск CSRD здатен змінити цю ситуацію. Нові стандарти вимагають від бізнесу більшої конкретики. Наприклад, відповідно до стандарту ESRS E5 підприємства зобов'язані відображати повні потоки ресурсів: обсяги повторно використаних матеріалів, частку продукції, що підлягає рециклінгу або повторному використанню, а також кількість утворених та перероблених відходів [0]. Такий підхід уже запроваджується у практику звітності деяких європейських фірм, що пілтують нові стандарти. Отже, результатом європейських практик можна вважати поступове поглиблення інтеграції циркулярної економіки у звітність під впливом як добровільних ініціатив, так і законодавчих зобов'язань.

В Україні нефінансова звітність довгий час залишалася суто добровільною і нерегульованою сферою [1]. До початку 2020-х років лише найбільш прогресивні великі компанії публікували звіти зі сталого розвитку, орієнтуючись на міжнародні підходи (GRI, стандарти Глобального договору ООН тощо). Досвід системного відображення принципів циркулярної економіки у звітності був зосереджений переважно у небагатьох лідерів ринку. Утім, навіть серед них можна знайти позитивні приклади глибокої інтеграції циркулярних принципів у бізнес-моделі, що відображено у звітах.

Показовим прикладом є агрохолдинг «МХП (Миронівський хлібопродукт)». Ще у 2021 році компанія прозвітувала про впровадження замкнутого циклу виробництва у птахівництві, що фактично реалізує модель циркулярної економіки. У своєму звіті зі сталого розвитку компанія наголошує, що її вертикально інтегрована бізнес-модель повністю усуває відходи, а на кожному етапі виробництва побічні продукти і відходи не утилізуються, а перетворюються на корисну продукцію або ресурси для подальшого використання [14]. Окрім цього, відходи птахофабрик використовуються для виробництва біогазу й органічних добрив, а побічні продукти забою переробляються у корми або іншу продукцію. Такий підхід дозволив МХП не лише знизити екологічне навантаження, а й отримувати додатковий дохід від реалізації вторинних продуктів [14]. У самому звіті зі сталого розвитку МХП наводить дані про обсяги вироблення біогазу, перероблених органічних відходів, частку заміщення традиційних енергоресурсів біоенергією тощо (за індикаторами GRI).

Для великих промислових підприємств України питання циркулярної економіки пов'язане передусім з утилізацією промислових відходів та повторним використанням матеріалів. Гірничо-металургійна група «Метінвест», що об'єднує металургійні комбінати, у своїй екологічній звітності акцентує на проєктах з переробки шлаків і відходів збагачення руди. Зокрема, на комбінатах у Маріуполі було впроваджено технології вилучення металу зі шлакових відвалів та повернення його у виробництво [12]. На меткомбінаті «Азовсталь» встановлено систему для просіювання шлаку і екстракції залишкового заліза, яке потім знову додається в шихту сталеплавильного виробництва [12]. Іншим прикладом є проєкт використання конвертерного (BOF) шлаку у доменному переділі, коли його додають у доменні печі, що дозволяє зменшити обсяги новостворюваного сталеплавильного шлаку та, відповідно, розміри відвалів [12]. Такі заходи реалізуються на постійній основі з 2008 року і дозволяють суттєво знизити накопичення відходів, одночасно повертаючи цінні матеріали в цикл виробництва. Дані про переробку шлаків, обсяги вилученого брухту та повторно використаної сировини відображаються у нефінансових звітах «Метінвесту» та демонструють застосування циркулярного принципу перетворення відходів на ресурс. Додатково металургійні підприємства групи продають побічні продукти зовнішнім споживачам для використання в будівництві доріг, цементній промисловості тощо.

Таким чином, українські компанії вже переймають окремі найкращі практики циркулярності, демонструючи їх у своїх нефінансових звітах. Проте такі приклади наразі точкові й характерні переважно для лідерів ринку або експортоорієнтованих підприємств. Більшість середніх компаній ще не охоплені вимогами чи мотивами звітувати про циркулярну економіку. Водночас в Україні створено передумови для

швидкого розвитку. Державна стратегія та євроінтеграційні процеси вимагають від бізнесу впровадження стандартів сталого розвитку, аналогічних європейським [1]. Нещодавно розроблена урядова Стратегія впровадження звітності зі сталого розвитку передбачає обов'язкове подання нефінансових звітів великими підприємствами та підприємствами, що становлять суспільний інтерес, з поступовим розширенням кола зобов'язаних суб'єктів [15]. Стратегія орієнтується виключно на вимоги CSRD/ESRS, тобто український бізнес фактично перейматиме європейську модель звітності. Як наслідок, і принципи циркулярної економіки мають стати невід'ємною частиною звітних показників українських компаній у найближчі роки.

На основі аналізу існуючих нормативних вимог до розкриття нефінансової інформації можна зробити кілька спостережень щодо відмінностей у звітності компаній, які використовують різні стандарти (табл. 1).

Таблиця 1

Порівняння рівня інтеграції циркулярної економіки в практики нефінансової звітності

Критерій	GRI	CSRD/ESRS	ESG (в широкому значенні)
Характер	Добровільний стандарт звітності	Обов'язковий для великого бізнесу у ЄС	Різноманітні підходи (добровільна основа)
Регулятор	Недержавний, універсальний	Законодавчо обов'язковий (Директива CSRD, стандарти ESRS)	Не є уніфікованим стандартом
Інформація про циркулярну економіку	Опосередковано охоплює через екологічні стандарти (GRI 301–306)	Окремий стандарт ESRS E5 – Resource use and Circular Economy	Залежить від ініціатив компанії; циркулярність часто не структурована
Ключові циркулярні індикатори	Частка перероблених матеріалів, управління відходами, повторне використання	Вхідні та вихідні потоки ресурсів, ступінь циклічності продукції, ризики / можливості циркулярності	Можуть бути враховані, але не стандартизовані
Оцінка суттєвості	Визначається компанією	Висока деталізація, жорстка структура, прив'язка до KPI	Залежить від запитів стейкхолдерів

Підприємства, що звітують за стандартами GRI, як правило, приділяють увагу широкому спектру показників сталого розвитку, зокрема, пов'язаних із ресурсоефективністю та відходами. GRI задає чітку структуру, що спонукає компанію збирати дані про матеріальні потоки (наприклад, частку перероблених матеріалів у продукції, GRI 301; споживання та економію енергії, GRI 302; управління відходами, GRI 306) [2]. Таким чином, компанії, орієнтовані на GRI, зазвичай мають систему обліку і звітності за циркулярними показниками, навіть якщо вони ще не називають це «циркулярною економікою». Однак недоліком стандарту GRI є його добровільний характер: деякі компанії обирають повідомляти лише окремі метрики, а інші – менш зобов'язані дотримуватися повноти висвітлення.

Своєю чергою підприємства, що потрапляють під дію CSRD/ESRS, змушені будуть звітувати більш комплексно і стандартизовано. Стандарт ESRS E5 фактично інтегрує принципи циркулярності безпосередньо у регуляторні вимоги [4]. Отже, компанії в ЄС, а згодом і в Україні, будуть зобов'язані не лише згадувати про циркулярні ініціативи, а й систематично розкривати дані про використані та перероблені ресурси, відходи, циклічність продукції тощо. Науковці та практики вже наголошували на існуванні проблеми, коли компанії лише декларують підтримку циркулярної економіки [1, 5]. Натомість регламент ESRS E5 може усунути проблему поверхневих згадок, оскільки за відсутності повних даних або їхньої недостовірності передбачено відповідальність. З іншого боку, є ризик, що під примусом компанії надаватимуть формальні звіти. Тому важливо, щоб інтеграція концепції циркулярної економіки була не лише на рівні звітності, а й на рівні стратегії бізнесу. Підхід «звітності заради звітності» може призводити до формалізму, тоді як справжня циркулярна трансформація вимагає переосмислення бізнес-моделей, ланцюгів постачання та продуктового дизайну з урахуванням повторного використання матеріалів.

Для ESG-звітів поза конкретними стандартами характерна варіативність підходів. Деякі компанії публікують короткі огляди ESG-результатів, зосереджені на найбільш важливих для їх інвесторів аспектах. Якщо серед таких аспектів є ресурсоефективність (наприклад, для виробничих підприємств), то ESG-звіт може містити кілька показників або прикладів циркулярності. Однак за відсутності єдиного шаблону інші компанії можуть взагалі не висвітлювати тему циркулярної економіки, навіть якщо вони здійснюють відповідні заходи. Компанії, які не дотримуються стандартів GRI або ESRS, можуть демонструвати нижчий рівень прозорості щодо питань циркулярної економіки. Наприклад, навіть серед підприємств, які декларують підтримку ESG, експертні опитування фіксують очікування більш чітких

інструкцій [15]. У підсумку перехід України на стандарти ESRS є критично важливим для підвищення якості та порівнянності нефінансової звітності, зокрема в контексті циркулярної економіки.

На рисунку 1 продемонстровано системний взаємозв'язок між принципами циркулярної економіки, бухгалтерським обліком та стандартами нефінансової звітності.

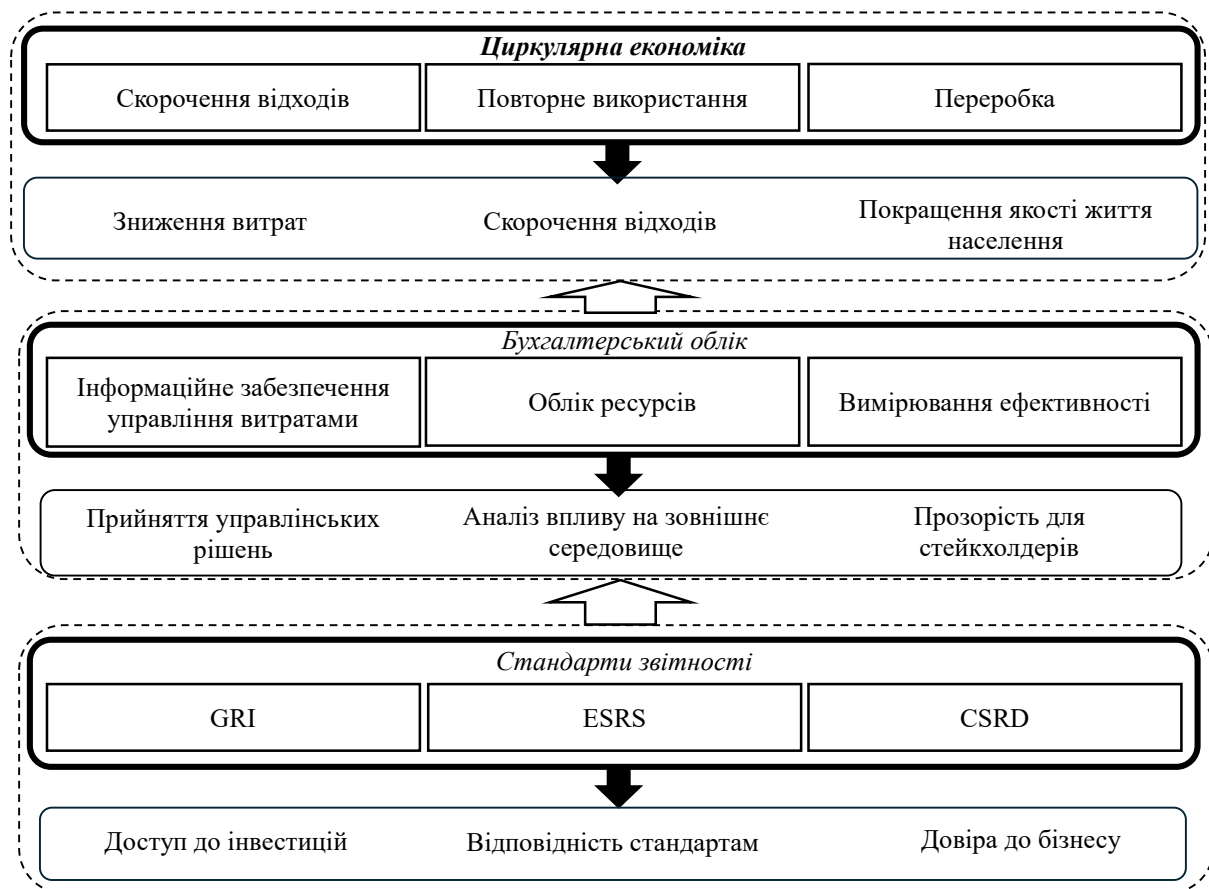

Рис. 1. Взаємозв'язок між циркулярною економікою, бухгалтерським обліком та стандартами нефінансової звітності

Рисунок 1 ілюструє, що ключові підходи циркулярної економіки безпосередньо впливають на економічні й соціальні результати діяльності підприємств, зокрема на зниження витрат і покращення якості життя населення. У цій системі бухгалтерський облік є посередником, що забезпечує інформаційне підґрунтя для управління витратами, обліку ресурсів та вимірювання ефективності. Таким чином, облік створює аналітичну базу для прийняття управлінських рішень, аналізу впливу на зовнішнє середовище й забезпечення прозорості для стейкхолдерів. Своєю чергою стандарти звітності формують регуляторні норми, які уніфікують підхід до розкриття даних, відкриваючи доступ до інвестицій, забезпечуючи відповідність міжнародним вимогам і зміцнюючи довіру до бізнесу. Представлена модель демонструє багаторівневу інтеграцію циркулярної економіки в систему управління та звітності підприємств.

Порівнюючи загальний рівень інтеграції принципів циркулярної економіки у нефінансову звітність українських та європейських підприємств, варто відзначити розрив, що поступово скорочується. Європейські компанії, як правило, випереджають інші завдяки довшій історії впровадження практик сталого розвитку та впливу громадськості й регуляторів. Вони більш системно охоплюють циркулярні метрики, хоча, як показують дослідження, часто теж роблять це не повною мірою [5].

Проте ситуація в Україні швидко змінюється під впливом євроінтеграційних процесів. По-перше, український уряд за підтримки міжнародних партнерів, таких як UNIDO і програма EU4Environment, розгортає ініціативи з впровадження циркулярної економіки на національному рівні [6]. Наприклад, у 2025 році стартувала програма «Circular Economy for Ukraine's Recovery», покликана інтегрувати практики циркулярної економіки у повоєнне відновлення України [6]. У межах цієї ініціативи визначено п'ять пріоритетних секторів з високим потенціалом циркулярних рішень: будівництво, харчова промисловість, електроніка та ІКТ, пластмаси і пакування, а також управління відходами. Звісно, підприємства цих галузей будуть заохочені впроваджувати відповідні принципи і звітувати про них. По-друге, прийняття

законодавчих змін (внесення вимоги про нефінансову звітність до Закону України «Про бухгалтерський облік та фінзвітність») фактично наблизить Україну до стандартів ЄС [16]. Як зазначалося, великі українські компанії вже незабаром повинні будуть публікувати звіти сталого розвитку за правилами, гармонізованими з CSRD [1]. Таким чином, можна прогнозувати, що відставання у якості та деталізації розкриття циркулярної економіки швидко скоротиться. Українські звіти в найближчі 2–3 роки повинні будуть містити ті ж показники, що й європейські (відсоток вторинних матеріалів, інтенсивність утворення відходів, коефіцієнти рециклізації тощо). Вже зараз український бізнес усвідомлює стратегічну значущість цих змін. Впровадження стандартів зі сталого розвитку розглядається не як бюрократична вимога, а як можливість підвищити конкурентоспроможність, залучити інвестиції та вийти на нові ринки [19].

Висновки та перспективи подальших досліджень. Інтеграція принципів циркулярної економіки в нефінансову звітність не тимчасовий тренд, а стійка вимога часу на шляху до сталого розвитку. Нормативно-стандартна база швидко еволюціонує. Добровільні стандарти (GRI) поступово доповнюються і замінюються обов'язковими (CSRD/ESRS), які містять циркулярні показники, що створює новий рівень відповідальності бізнесу щодо розкриття інформації про ресурсні потоки, відходи та повторне використання матеріалів. Європейські компанії загалом випереджають українські у практиці відображення циркулярності, однак навіть серед лідерів сталого розвитку часто спостерігається фрагментарність. Далеко не всі фірми наразі мають повний набір KPI з циркулярної економіки, і багато з них обмежуються декларативними заявами. Нове регулювання у ЄС покликане заповнити цю прогалину, уніфікувавши підходи та роблячи звітність більш предметною.

Українські компанії тільки формують систему нефінансової звітності з урахуванням циркулярних принципів. Більшість підприємств України поки що лише готуються до масштабного впровадження цих принципів. Поступове наближення українського законодавства до норм ЄС (обов'язкова звітність для великих компаній та гармонізація з ESRS) забезпечить стимули та необхідні умови для масового впровадження принципів циркулярності у практику управління та звітності.

Важливо зазначити, що універсального для всіх рішення не існує, оскільки кожна галузь має свою специфіку в імплементації принципів циркулярної економіки: чи то в матеріальних циклах, чи то у моделях споживання. Отже, компаніям слід враховувати специфіку сектору під час встановлення цілей і показників, які відображатимуться у звітах. Подальшими напрямками дослідження є визначення впливу нефінансової звітності на фактичні показники діяльності, а також моніторинг процесів впровадження CSRD/ESRS в Україні, що дозволить оцінити ефективність державної стратегії та готовність бізнес-середовища до нових стандартів нефінансового звітування.

Список використаної літератури:

1. Commission Delegated Regulation (EU) C (2023) 5303 final of 31 July 2023. Annex I: European Sustainability Reporting Standards (ESRS E5 – Resource use and circular economy) / European Commission. – 2023. – 282 p. [Electronic resource]. – Access mode : [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=intcom:C\(2023\)5303](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=intcom:C(2023)5303).
2. ESG-звітність в Україні: ESRS і GRI – огляд BDO в Україні / Міжнародна аудиторська компанія BDO. – 2025 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.bdo.ua/uk-ua/insights-2/information-materials/2025/which-to-use-in-ukraine-esrs-or-gri#:~:text=Переваги%20GRI%20-%20це%20велика,для%20малого%20і%20середнього%20бізнесу>.
3. GRI Standards for Policymakers: A practical guide towards sustainable development / Global Reporting Initiative (GRI). – 2021. – 36 p. [Electronic resource]. – Access mode : <https://www.globalreporting.org/media/nmmnwfsn/gri-policymakers-guide.pdf>.
4. How EU's new regulations embrace CE principles / EY. Shape the future with confidence. – 2023 [Electronic resource]. – Access mode : https://www.ey.com/en_us/insights/climate-change-sustainability-services/how-eu-s-new-regulations-embrace-ce-principles#:~:text=C%20circularity%20is%20a%20critical,
5. Circular economy disclosure in corporate sustainability reports: The case of European companies in sustainability rankings / K.Opferkuch, S.Caeiro, R.Salomone, T.B. Ramos // Sustainable Production and Consumption. – 2022. – Vol. 32. – P. 436–456. DOI: 10.1016/j.spc.2022.05.003.
6. UNIDO, the European Union and Ukrainian Ministries launch flagship circular economy initiative during EU Green Week partner event 2025 [Electronic resource]. – Access mode : <https://www.unido.org/news/unido-european-union-and-ukrainian-ministries-launch-flagship-circular-economy-initiative-during-eu-green-week-partner-event-2025#:~:text=efforts%20to%20embed%20circular%20economy,into%20Ukraine's%20green%20industrial%20recovery>.
7. Stakeholder Capitalism Metrics Initiative: Partner Case Study – Philips. – Geneva : World Economic Forum, September 2022 [Electronic resource]. – Access mode : https://www3.weforum.org/docs/WEF_SCM_Philips_September_2022.pdf.
8. Горбаль Н.І. Циркулярна економіка – основа сталого розвитку підприємств / Н.І. Горбаль, Ю.Р. Ломага // Вісник НУ «Львівська політехніка». Проблеми економіки та управління. – 2022. – № 1 (9). – С. 9–24 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/UJRN/VNULPP_2022_6_1_4.
9. Горбаль Н.І. Циркулярна економіка: особливості та перспективи впровадження в Україні в умовах війни / Н.І. Горбаль, С.В. Сліпачик // Менеджмент та підприємництво в Україні. – 2023. – № 2 (9). – С. 257–268 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://science.lpnu.ua/sites/default/files/journal-paper/2023/dec/32720/menedzhment223maket-257-268.pdf>.

10. Горбаченко С.А. Можливості економічного розвитку на засадах циркулярності в умовах цифрової трансформації / С.А. Горбаченко, Н.А. Клевців // Держава та регіони. Серія : Економіка та підприємництво. – 2023. – № 1 (127). – С. 35–41 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.econom.stateandregions.zp.ua/journal/2023/1_2023/7.pdf.
11. Директива ЄС про корпоративну звітність зі сталого розвитку (CSRD). Як нова Директива трансформує ландшафт звітності ESG та як бізнесу виконати нові вимоги / KPMG [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://kpmg.com/ua/uk/home/insights/2023/03/get-ready-for-a-new-level-of-esg-reporting.html>.
12. Поводження з відходами / Метінвест. – 2025 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://metinvestholding.com/ua/responsibility/ecology/waste-treatment>.
13. Нагара М.Б. Циркулярна економіка: генезис, структура, особливості / М.Б. Нагара // Економічна наука. – 2021. – № 10. – С. 68–73. DOI: 10.32702/2306-6806.2021.10.68.
14. Звіт зі сталого розвитку за 2021 рік / ПрАТ «Миронівський хлібопродукт» (МНП). – 2022. – 88 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://www.responsibilityreports.com/HostedData/ResponsibilityReportArchive/m/LSE_MHPC_2021.pdf#:~:text=volatility,or%20sold%20to%20third%20parties.
15. Про схвалення Стратегії запровадження підприємствами звітності із сталого розвитку : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 18.10.2024 № 1015-р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1015-2024-p#Text>.
16. Проект Закону про внесення змін до Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» щодо запровадження звітності із сталого розвитку № 13425 від 26.06.2025 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/56689>.
17. Селецька Д. Формування ESG-звітності за стандартами GRI: екологічний аспект / Д. Селецька // Економіка та суспільство. – 2024. – № 69. DOI: 10.32782/2524-0072/2024-69-145.
18. Станько Т. Нефінансова звітність як інструмент оцінки ефективності управління для досягнення цілей сталого розвитку / Т. Станько // Економіка та суспільство. – 2025. – № 71. DOI: 10.32782/2524-0072/2025-71-34.
19. Український бізнес підтримує впровадження ESG: що потрібно знати компаніям про звітність зі сталого розвитку вже зараз / DiXi Group. – 2025 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://dixigroup.org/ukrayinskyj-biznes-pidtrymuje-vprovadzheniya-esg-shho-potribno-znaty-kompaniyam-pro-zvitnist-zi-stalogo-rozvytku-vzhe-zaraz/#:~:text=За%20словами%20Олексія,%20суттєвими%20темами,даних%20ще%20до%20офіційних%20зобов'язань>.

References:

1. European Commission (2023), *Commission Delegated Regulation (EU) C (2023) 5303 final of 31 July 2023. Annex I: European Sustainability Reporting Standards (ESRS E5 – Resource use and circular economy)*, 282 p., [Online], available at: [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=intcom:C\(2023\)5303](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=intcom:C(2023)5303)
2. Mizhnarodna audytorska kompaniia BDO (2025), *ESG-zvitnist v Ukraini: ESRS i GRI – ohliad BDO v Ukraini*, [Online], available at: <https://www.bdo.ua/uk-ua/insights-2/information-materials/2025/which-to-use-in-ukraine-esrs-or-gri#:~:text=Perevahy%20GRI%20–%20tse%20velyka,dlia%20maloho%20i%20serednoho%20biznesu>
3. Global Reporting Initiative (2021), *GRI Standards for Policymakers: A practical guide towards sustainable development*, 36 p., [Online], available at: <https://www.globalreporting.org/media/nmmnwfs/gri-policymakers-guide.pdf>
4. EY. Shape the future with confidence (2023), «How EU's new regulations embrace CE principles», [Online], available at: https://www.ey.com/en_us/insights/climate-change-sustainability-services/how-eu-s-new-regulations-embrace-ce-principles#:~:text=C%20circularity%20is%20a%20critical,¹
5. Opferkuch, K., Caeiro, S., Salomone, R. and Ramos, T.B. (2022), «Circular economy disclosure in corporate sustainability reports: The case of European companies in sustainability rankings», *Sustainable Production and Consumption*, Vol. 32, pp. 436–456, doi: 10.1016/j.spc.2022.05.003.
6. «UNIDO, the European Union and Ukrainian Ministries launch flagship circular economy initiative during EU Green Week partner event 2025», [Online], available at: <https://www.unido.org/news/unido-european-union-and-ukrainian-ministries-launch-flagship-circular-economy-initiative-during-eu-green-week-partner-event-2025#:~:text=efforts%20to%20embed%20circular%20economy,into%20Ukraine's%20green%20industrial%20recovery>
7. *Stakeholder Capitalism Metrics Initiative: Partner Case Study – Philips* (2022), World Economic Forum, Geneva, September, [Online], available at: https://www3.weforum.org/docs/WEF_SCM_Philips_September_2022.pdf
8. Horbal, N.I. and Lomaha, Yu.R. (2022), «Tsyrukuliarna ekonomika – osnova staloho rozvytku pidpriemstv», *Visnyk NU «Lvivska politekhnikha». Problemy ekonomiky ta upravlinnia*, No. 1 (9), pp. 9–24, [Online], available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VNULPP_2022_6_1_4
9. Horbal, N.I. and Slipachyk, S.V. (2023), «Tsyrukuliarna ekonomika: osoblyvosti ta perspektyvy vprovadzhennia v Ukraini v umovakh viiny», *Menedzhment ta pidpriiemnytstvo v Ukraini*, No. 2 (9), pp. 257–268, [Online], available at: <https://science.lpnu.ua/sites/default/files/journal-paper/2023/dec/32720/menedzhment223maket-257-268.pdf>
10. Horbachenko, S.A. and Klievtsievych, N.A. (2023), «Mozhlyvosti ekonomichnoho rozvytku na zasadaakh tsyrukuliarnosti v umovakh tsyfrovoy transformatsii», *Derzhava ta rehiony. Seriiia. Ekonomika ta pidpriiemnytstvo*, No. 1 (127), pp. 35–41, [Online], available at: http://www.econom.stateandregions.zp.ua/journal/2023/1_2023/7.pdf
11. KPMG (2023), *Dyrektyva YeS pro korporatyvnu zvitnist zi staloho rozvytku (CSRD). Yak nova Dyrektyva transformuie landshaft zvitnosti ESG ta yak biznesu vykonaty novi vymohy*, [Online], available at: <https://kpmg.com/ua/uk/home/insights/2023/03/get-ready-for-a-new-level-of-esg-reporting.html>
12. Metinvest (2025), «Povodzhennia z vidkhodamy», [Online], available at: <https://metinvestholding.com/ua/responsibility/ecology/waste-treatment>

13. Nahara, M.B. (2021), «Tsykuliarna ekonomika: henezys, struktura, osoblyvosti», *Ekonomichna nauka*, No. 10, pp. 68–73, doi: 10.32702/2306-6806.2021.10.68.
14. PrAT «Myronivskyi khliboprodukt» (MHP) (2022), *Zvit zi staloho rozvytku za 2021 rik*, 88 p., [Online], available at: https://www.responsibilityreports.com/HostedData/ResponsibilityReportArchive/m/LSE_MHPC_2021.pdf#:~:text=volatility,or%20sold%20to%20third%20parties
15. Kabinet Ministriv Ukrainy (2024), *Pro skhvalennia Stratehii zaprovadzhennia pidpriemstvamy zvitnosti iz staloho rozvytku*, Rozporiadzhennia vid 18.10.2024 No. 1015-r., [Online], available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1015-2024-p#Text>
16. Verkhovna Rada Ukrainy (2025), *Proekt Zakonu pro vnesennia zmin do Zakonu Ukrainy «Pro bukhhalterskyi oblik ta finansovu zvitnist v Ukraini» shcho zaprovadzhennia zvitnosti iz staloho rozvytku No. 13425 vid 26.06.2025*, [Online], available at: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/56689>
17. Seletska, D. (2024), «Formuvannia ESG-zvitnosti za standartamy GRI: ekolohichniy aspekt», *Ekonomika ta suspilstvo*, No. 69, doi: 10.32782/2524-0072/2024-69-145.
18. Stanko, T. (2025), «Nefinansova zvitnist yak instrument otsinky efektyvnosti upravlinnia dlia dosiahnennia tsilei staloho rozvytku», *Ekonomika ta suspilstvo*, No. 71, doi: 10.32782/2524-0072/2025-71-34.
19. DiXi Group (2025), «Ukrainskyi biznes pidtrymuie vprovadzhennia ESG: shcho potribno znaty kompaniiam pro zvitnist zi staloho rozvytku vzhe zaraz», [Online], available at: <https://dixigroup.org/ukrayinskyj-biznes-pidtrymuie-vprovadzhennia-esg-shho-potribno-znaty-kompaniyam-pro-zvitnist-zi-stalogo-rozvytku-vzhe-zaraz/#:~:text=Za%20slovamy%20Oleksii,%20suttievymy%20temamy,danykh%20shche%20do%20ofitsiinykh%20zoboviazan>

Дослідження виконано за підтримки МОН України в межах проекту «Розробка механізму сталого розвитку економічних систем в умовах воєнних дій та післявоєнного відновлення економіки» (реєстраційний номер 0124U000463).

Легенчук Сергій Федорович – доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри інформаційних систем в управлінні та обліку Державного університету «Житомирська політехніка».

<https://orcid.org/0000-0002-3975-1210>.

Наукові інтереси:

- теорія бухгалтерського обліку;
- облік нематеріальних активів;
- диджиталізація обліку.

Захаров Дмитро Миколайович – доктор філософії, доцент, доцент кафедри інформаційних систем в управлінні та обліку Державного університету «Житомирська політехніка».

<https://orcid.org/0000-0003-3423-0093>.

Наукові інтереси:

- обліково-аналітичне забезпечення управління соціальним капіталом підприємства;
- обліково-аналітична система трансфертного ціноутворення.

Назаренко Тетяна Петрівна – кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри інформаційних систем в управлінні та обліку Державного університету «Житомирська політехніка».

<https://orcid.org/0000-0003-4602-414X>.

Наукові інтереси:

- аудит;
- звітність підприємств.

Lehenchuk S.F., Zakharov D.M., Nazarenko T.P.

Principles of the circular economy as a driver of non-financial reporting development

The research paper provides a comprehensive study of the integration of circular economy principles into the system of non-financial reporting of enterprises. It is determined that current challenges of sustainable development require the transformation of traditional business models towards circularity, which involves minimizing waste, reusing materials, and creating closed production cycles. Accounting, under these conditions, acts as a key tool for measuring resource flows, assessing the efficiency of circular practices, and forming the information base for managerial decision-making. Special attention is given to the analysis of international reporting standards, which define varying levels of detail and requirements for the disclosure of circular economy indicators. Based on the generalization of European practices, it is demonstrated that the introduction of the CSRD Directive and ESRS Standards significantly improves the quality and comparability of non-financial reporting, obliging companies to provide data on resource use, the level of material reuse, as well as environmental and social impacts of their activities. Non-financial reporting in Ukraine for a long time had a voluntary nature; however, as a result of European integration processes and state strategies, there is a gradual alignment with European norms. The introduction of mandatory reporting for large enterprises in accordance with CSRD/ESRS requirements creates the conditions for systemic implementation of the circular economy. It is determined that the integration of circularity principles will contribute not only to reducing costs and improving the efficiency of resource management but also to strengthening investor confidence, increasing companies' reputational capital, and generating a positive social impact.

Keywords: circular economy; non-financial reporting; accounting; GRI; CSRD; ESRS; sustainable development; corporate responsibility; resource management.

Стаття надійшла до редакції 10.07.2025.